

BYPLAN NYT 4

5. årgang · September 2007

TEMA | DET LANGE LYS

Leder: Det lange lys - den globale udfordring	side 3
Fremtiden skabes i de asiatiske megabyer	side 4
Planlægning for et ændret klima	side 6
Skaf Gehry! - Om Sønderborg Havneseelskab	side 8
Byplanprisen 2007 - De 3 nominerede	side 10
Planlægning med et langt perspektiv	side 12
Debat om byplanuddannelserne	side 15
NYP på årets Byplanmøde	side 16

BYPLANNYT nr. 4 / 2007 (5. årgang)

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
NyWeisser Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: nwo@byplanlab.dk

www.byplanlab.dk

Annoncer
nwo@byplanlab.dk
Bestilles senest
18. oktober

Layout
Bjarke Fogh

Oplag
3900

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Forsidefoto:
Foto: Thomas Lekfeldt, Polfoto

Nr. 5 i 2007 kommer i december.

Signerede artikler står for
forfatterens regning, usigne-
rede for den ansvarshavende
redaktørs regning

Dette nummer er et tema-
nummer, der knytter sig til
Dansk Byplanlaboratoriums
årlige byplanmøde i oktober,
og som udsendes til alle
mødets deltagere.

Solo, Sønderborg, Creo Arkitekter

Udfordrende arkitektur der fungerer

CREO ARKITEKTER

Sundquistsgade 15	DK 6400 Sønderborg	T +45 7442 4367
Buchwaldsgade 35	DK 5000 Odense C	T +45 6611 5911
Klostergade 32G, 3	DK 8000 Århus C	T +45 8676 6009
Nørregade 34, 4	DK 1165 København K	T +45 3369 2929

www.creoarkitekter.dk

Skov & Landskab

Vand i byen – Danmark som showcase

Mandag den 26. november hos KE i København

Seminar om Danmarks internationale potentiale inden for bæredygtig håndtering af byens vandkredsløb. Med særligt fokus på de perspektiver et intensiveret samarbejde mellem byplanlæggere, landskabsarkitekter, og eksperter på det vandtekniske område rummer.

Seminaret arrangeres af Skov & Landskab i samarbejde med Dansk Byplanlaboratorium, DANVA og Danish Water Forum.

Læs mere på www.sl.life.ku.dk under kurser.

KØBENHAVNS UNIVERSITET

LANDINSPEKTØRGÅRDEN I/S

En af Jyllands største landinspektørvirksomheder med en anerkendt planafdeling søger:

Landinspektører og Byplanlæggere

- Vi har travlt med traditionelle landinspektøropgaver
- Vi udvider med nye kontorer
- Vi udvider vores planafdeling
- Vi udvider vores faglige bredde

Er du nyuddannet eller har du erfaring – f.eks. fra en kommune – hører vi gerne fra dig.

Besøg vores hjemmeside eller kontakt landinspektør Søren Andersen eller arkitekt m.a.a. Gitte Frank Andresen for flere oplysninger

LANDINSPEKTØRGÅRDEN I/S - 75 22 01 44 - WWW.LSPGRD.DK

Invitation

LEDER

DET LANGE LYS - DEN GLOBALE UDFORDRING

I **midten af 1800-tallet** fik vi damplokomotivet, skinner blev lagt ud og helt nye stationsbyer opstod. I **starten af 1900-tallet** fik vi elektricitet, og sporvognene ændrede de større byers udstrækning. I **midten af 1900-tallet** fik vi benzin, og bilerne holdt deres indtog og ændrede igen byernes og landskabets udseende.

I **starten af 2000-tallet** gik det op for os, at brugen af kul, olie og gas resulterer i global opvarmning, og at denne opvarmning ændrer klodens klima dramatisk. I de første år troede vi vel ikke helt på det, men med dette års omfattende rapporter fra FN's klimapanel er der vist ikke mange skeptikere tilbage. Vi ved nu med sikkerhed, at vandstanden i havene vil stige med op mod en halv meter inden århundredets slutning, og at vi vil få flere ekstreme vejr-situationer.

Årsagen er simpel: Vi udleder for meget CO₂. Danmark er et af de lande, der udleder mest i hele verden og skal vi leve op til de internationale aftaler, skal vi mere end halvere vores nuværende forbrug.

Personligt er jeg sikker på, at det vil få voldsomme konsekvenser for vores byplanlægning, og at vi ikke helt har fattet omfanget heraf endnu. Vi har jo ikke meget lyst til at lade os begrænse i vores vækst. Og kunsten må også være, at vi møder udfordringen med at mindske udledningen af CO₂ på en smart og naturlig måde – gerne så vores livskvalitet bliver endnu bedre.

Samtidig med klimaudfordringen står vi overfor andre væsentlige, globale udfordringer de næste 30-40 år. Vi må forudse, at næsten al industriproduktion vil foregå i det fjerne Østen og Afrika, medens det meste af landbrugsproduktionen vil foregå i Østeuropa og Rusland.

Disse udfordringer er temaet for årets Byplanmøde og dette nummer af Byplannyt – vi tænder for det lange lys og kigger på Danmark og de danske byer og landskaber om 30-40 år. Byplanmæssigt er det ikke utænkeligt:

- At alle de gamle industri kvarterer udenfor vore byer er væk. I stedet har vi fået mulighed for at etablere nye spændende boligområder og områder til aktivt fritids-brug. Der er blevet udviklet "smarte" løsninger og green-tech, som nemt indgår i den almindelige husholdning.
- At alle de store landbrugsbedrifter er væk. Tvunget væk af nye miljøkrav og udkonkurreret af østeuropæiske bedrifter. I stedet har vi måske fået åbne økologiske landbrug med gårdbutikker, hvor forbrugerne kan følge kødets vej "fra jord til bord".
- At vi i Københavns- og Århus-området har fået helt nye bydele med menneskevenlige højhuse. Smukke, slanke huse som de kendes allerede i dag blandt andet fra Vancouver i det vestlige Canada. Med let adgang til al offentlig og privat service til fods eller på cykel.
- At forbindelserne mellem byerne - og landene - i Europa primært foregår med tog, mange steder med højhastighedstog. At disse toge har udkonkurreret lavpris-flyene, som nu også må betale prisen for at udlede store mængder CO₂ direkte til atmosfæren. Der bygges ikke så mange motorveje mere, men til gengæld mange nye cykelstier overalt i landet.
- At kæmpestore vindmøller – 150 meter eller højere – står mange steder rundt i landet, samt ude på havet. At der er blevet etableret bølge-energianlæg, hvor der tidligere stod olie-boreplatforme og Danmark er blevet selvforsynende med vedvarende energi.

Er dette en skræk-vision? Eller er det en realistisk vurdering af udviklingen? Vi ved det ikke endnu – men vi kommer til at forholde os til det i de kommende års langsigtede planlægning.

Shanghai skyline. Skalasammenstød. Foto: Sophie Petersen

Fremtiden skabes i de asiatiske megabyer

Den danske planlægningstradition kan vise sig at blive en eksportvare. Men vi skal gribe chancen, mens den er der og sørge for at byde ind med det danske know how i Kina – blandt andet på miljøområdet.

Af Kristoffer Lindhardt Weiss

Fremtiden skabes i de asiatiske megabyer, siger man. De kinesiske megabyer har med deres voldsomme ekspansion som politiske og økonomiske magtfaktorer i Asien for alvor defineret sig som et nyt centrum i den globale økonomi.

Tallene taler deres eget tydelige sprog. Hvert år flytter i omegnen af en million mennesker eksempelvis til Shanghai og føjer dermed et betydeligt antal til de 21 millioner indbyggere, der allerede bor i byen i dag. Til sammenligning bor der lige så mange mennesker inden for den inderste ringvej i Shanghai, som der samlet set bor i Danmark.

Historiens største folkevandring

Skyskrabere skyder op i et tempo, der må gøre enhver dansk borgmester med højhusdrømme grøn i hovedet af misundelse. Hver uge opføres der i Shanghai 14 nye skyskrabere på størrelse med Chrysler bygningen i New York. Det bliver til 800 om året.

Billedet er det samme i resten af Kina. Alt sammen er en del af det, der kaldes verdenshistoriens største folkevandring. Frem til 2020 vil op imod 500 millioner kinesere bevæge sig fra landdistrikterne mod de nye millionbyer overalt i Kina. Det, vi er vidne til

i de fremkommende asiatiske storbyer, er et helt nyt byfænomen, der flytter grænserne for, hvordan mennesker lever sammen og sprænger skalaen for den vestlige storby, som vi kender den.

Verden holder vejret

Hvilken betydning får det for os i Danmark? Der står meget på spil, når Kinas byer ekspanderer. Det voldsomme pres på de menneskelige og miljømæssige ressourcer skaber en helt ny type udfordringer, hvis lige verden ikke tidligere har set. 18 af verdens mest forurenede byer ligger i Kina. Deres miljøudfor-

dringer er så store, at det uundgåeligt også vil blive vores hovedpine på langt sigt. Det er det globalisering lærer os. Heldigvis er der et fantastisk ambitionsniveau i Kina, hvilket også er nødvendigt for at matche de udfordringer, de står overfor.

Kinas efterhånden store middelklasse sætter med sit stigende privatforbrug miljøet under ekstra stort pres. Ikke mindst den voksende bilisme er en kæmpe udfordring. I Beijing alene er der 3 millioner biler, og 1000 nye kommer til hver dag. Bilen betyder velstand og mobilitet. Den er selve symbolet på det nye Kina og de ubegrænsede muligheder. Cyklen, derimod, opfattes som noget, der hører fortiden til. Det betyder, at cyklismen ofte nedprioriteres i den kinesiske planlægning. Det er selvfølgelig ærgerligt, når man ser på de gode resultater, der kommer ved at satse på cyklismen i planlægningen. Det gælder både sundhed, trafikikkerhed og miljø. Odense er et godt eksempel på en dansk by, der har succes med at satse på cyklismen og dermed integrere forskellige transportformer og muliggøre en bæredygtig udvikling.

Den gode nyhed i den sammenhæng er, at den danske planlægningstradition har noget at byde på i håndteringen af udfordringerne. Velfærdsbyens helhedstænkning, hvor energiforsyning, lavt energiforbrug, høje mil-

TEMA | Det lange lys

Megen energi er blevet brugt de sidste par år på at forme og forstå "det nye Danmarks-kort". Det lokale og de interne linier har naturligt nok været i fokus i forbindelse med kommunesammenlægninger og nye kommunale opgaver.

Mange af de forhold, som påvirker landskabet og byernes udvikling i Danmark er imidlertid af vidtrækkende, global karakter. De går på tværs af kommune- og landegrænser og har samtidigt et tidsperspektiv, der rækker langt udover de traditionelle plan- (og valg-) perioder.

Ligesom årets Byplanmøde, sætter dette nummer af Byplannyt derfor "det lange lys" på.

jøstandarder, transport mv. er sammentænkt, repræsenterer en model for udvikling, der kan anvendes verden over. Det er et samspil mellem disse forskellige faktorer, der skaber en bæredygtig udvikling.

Det samme gælder i den helt store skala. Enhver kinesisk byplanstuderende kender den københavnske femfingerplan for sin stærke vision og sikre greb. Femfingerplanen, der med ét stort greb formår at integrere landskab, by og infrastruktur, står som et stærkt symbol på en helhedstænkning, der i sidste ende muliggør en balanceret udvikling.

En ny standard

Shanghai er ved at udvikle sig til hele verdens test-laboratorium for miljøteknologi og forskning indenfor bæredygtig byudvikling. Et

eksempel er det multinationale ingeniørfirma Arup, der samler al deres miljøviden i Shanghai og nu planlægger at opføre verdens første nulenergiby, Dongtan, nord for Shanghai. Byen skal huse flere hundrede tusinde mennesker. Den viden de kinesiske planlæggere vinder gennem de store demonstrationsprojekter er ekstremt værdifuld på langt sigt. I Danmark har vi det nødvendige miljøteknologiske know-how til at kunne bidrage med at realisere de helt store projekter i Kina. Danske miljøteknologivirksomheder og planlæggere vil kunne høste stor viden til fordel for udviklingen af de danske byer. Det vil dog til stadighed være afgørende, at vi også formår at være i front med udviklingen af de danske byer, så vi også fremover kan virke som inspiration for de kinesiske beslutningstagere.

Historiens nytte

Bæredygtig udvikling gælder dog ikke kun miljøspørgsmål. Det dækker et bredere felt. En væsentlig del af en bæredygtig udvikling er kulturarven. Kulturrevolutionen slettede effektivt en stor del af den kinesiske kulturarv og dermed også en vigtig del af den kinesiske identitet. På mange måder er den revolution Kina gennemgår i disse år på vej til at gøre det samme. Der er derfor et behov for at genfinde en tabt byidentitet og byhistorie i de kinesiske byer som et holdpunkt i den hastige udvikling. Man behøver blot at tage til Shanghai for ved selvsyn at konstatere, hvorfor bygningskultur er vigtig. Bygningskultur handler ikke om bevaringens skyld, men om at fastholde den kvalitet og den historiske viden som bygningerne og kulturlandskaberne bærer med sig.

Der er langt fra Danmark til Kina, men alligevel er der et skæbnefællesskab mellem kineserne og os. Det skaber både et stort marked for dansk miljøteknologi, men også en unik mulighed for at eksportere, udvikle og forstå den hjemlige planlægning.

Bilen er symbolet på det nye Kina, Foto: Sophie Petersen

1

2

3

4

Planlægning for et ændret klima

Sommerens voldsomme regnskyl har aktualiseret spørgsmålet om, hvordan vi planlægger for ændrede klimatiske forhold i Danmark.

Af Dan B. Hasløv

Klimaforandringer er kommet på dagsordenen! Konsekvenserne kan synes både uoverskuelige, langsigtede og uhåndterlige, når de går på tværs af landegrænser, kommune- og administrative skel. Hvad betyder det for planlægningen?

Nogle scenarier beskriver et fremtidigt klima hos os, som i dag findes 5-600 km. længere mod syd. Det tegner behageligt. Er det en situation, som bør tages op i planlægningen, eller vil den hverdag vi regulerer i planlægningen, kun i beskednen grad blive ændret? Det bør i stigende grad sættes i fokus. Her er blot nogle få eksempler:

Sommerhuse, landbrug og byer

I de kystnære ferieområder kan der forventes et pres for store, nye udlæg og en intensivering af ældre områder. Det bliver en vanskelig opgave. Mon ikke 'gamle' diskussioner om beskyttelse og bebyggelse atter vil blusse op?

Ændringer i nedbørsmængder og temperaturer vil påvirke landbruget. Ændres fauna og flora, kulturplanter, dyrkningsmetoder mv., ændres vort landskab også, både funktionelt og æstetisk. Vil det føre til et mere inten-

sivt landbrug og en revitalisering af i dag uddøende landområder? Vil landsbyer blive genbefolket på grund af mere arbejdskraftintensive produktioner? Vil landskabet totalt ændre karakter, når nye dyrkningskulturer finder vej med grøntsagsdyrkning, vindruer osv.?

Også i byerne bliver udviklingen præget af klimændringerne. Bliver vores boligkultur, som er så afgørende for hele vores bybygningstradition, mere sydlandsk? I den traditionelle nordiske boligkultur er der efterspørgsel efter store boliger og kun ringe fokus på det fælles byliv. Vil vi se en ændring hen imod mindre boliger, fordi vi ønsker at leve livet i byens rum frem for i den private sfære? Vil vi se mere koncentrerede byer frem for fortsat byspredning, fordi efterspørgslen efter byer med liv, hvor man mødes, bliver vigtigere end den ultimative, flotte udsigt? Vil vi opleve et reduceret byudviklingspres på det åbne land fordi en bykoncentration bliver nødvendig, hvis energiforbruget til transport skal reduceres?

Mere ekstremt vejr

Den seneste sommer fortæller, at klimaforandringerne næppe kommer som gradvise

forandringer af vores 'normalvejr'. Der bliver flere ekstreme hændelser.

Store regnmængder og oversvømmelser, som man kender fra sydlige himmelstrøg, er nu også kommet til Danmark. I disse måneder er der mange kommuner, som revurderer normer, principper og renoveringsprogrammer for kloakering og afvanding.

Men det vil få betydning for andet end kloakplanlægningen. Hvordan tager vi højde for de større nedbørsmængder både i byer og landskab? Vil det føre til, at vi får landskaber med større naturindhold, hvor vådområderne får lov at brede sig? Eller det stik modsatte - en tilbagevenden til tidligere tiders vandløbskultur, hvor vandafledningen har højest prioritet, hvor alt vand sænkes, kanaliseres og udrettes, så vi får en stigende teknisk udformning af både kultur- og naturlandskabet.

Kysternes dynamik

Langs kysterne kan der også forudses nye udfordringer - ikke kun for arealudnyttelsen, men også for sammenhængen med søterritoriet. Der forudses en vandstandsstigning i de næste 100 år på mindst 35 cm. Hertil kommer yderligere forøgede nedbørsmængder og vandstande knyttet til flere og voldsom-

5

6

7

8

Fotos:

- 1: Jørgen A. Simonsen, Frederikshavn
- 2: Greve Kommune
- 3: www.fanoe-online.dk
- 4: Vibeke Meyling
- 5: Svend Aage Hansen, Årø vingård
- 6: Dan B. Hasløv
- 7: Greve Kommune
- 8: Dan B. Hasløv

mere storme. Vi vil opleve kyster med et mere dynamisk indhold. På kyster, som fungerer naturligt, vil forandringerne næppe give store problemer, bortset fra at lavtliggende, ubeskyttede kystområder i stigende omfang vil blive udsat for oversvømmelser. Det vil primært give problemer for lavtliggende landbrugsområder, som enten må beskyttes med diger eller tages ud af driften.

Fejllaceret bebyggelse

Men i de kystnære by- og sommerhusområder kan problemerne blive betydelige. Huse er rigtig mange steder placeret for lavt og/eller for tæt på kysten, og allerede i dag beskyttes kysterne mange steder af tekniske anlæg - diger, kystværn mv.

Det kan blive rigtig ubehageligt for de berørte kystgrundejere. Ejendomme vil forsvinde i havet, eller stærkt forøgede udgifter til fortsat at beskytte kysten vil være nødvendige. En øget teknificering af kysterne med nye og stadig større kystbeskyttelses-anlæg vil komme. Men man kan også vælge at genskabe naturligt fungerende kystlinier. Det kan give nye kvaliteter på kyster, der i dag er berøvet enhver landskabelig og rekreativ kvalitet. Men det forudsætter, at

fejllaceret bebyggelse kan fjernes - noget af en udfordring!

Inspiration fra Venedig

Umiddelbart bliver udfordringerne store for byerne omkring Limfjorden, ved Vadehavet og mange steder ved de indre danske farvande. Her skal planlægningen til at hente inspiration fra Holland, Venedig, London, Skt. Petersborg mv. - steder, hvor man har store samlede, lavtliggende byområder, hvor en omfattende indsats for at beskytte mod højvande er nødvendig. De bybilleder, vi kender, vil forandres, når store områder skal sikres med diger - foran de nye byområder, hvor udsigten var så vigtig!

Planlægningens rolle

Uanset hvor svært definerbare klimaforandringer er, er det nødvendigt at øve sig på, hvordan planlægningen tages op. Som erfaringen tegner lige nu, vil vi typisk skulle diskutere ud fra to vidt forskellige reaktionsmønstre: Klimaforandringerne opleves gennem voldsomme enkelthændelser, som sandsynligvis hurtigt bliver glemt og bortprioriteret bag mere hverdagsagtige problemer. Eller forandringerne kommer så langsomt, at man ikke får gjort noget eller henfalder

til kortsigtede lappeløsninger. Det er her, planlægningen har sin særlige rolle. At skabe forståelse for hvilke indsatsområder, der skal prioriteres og som bør tages op både i den langsigtede planlægning, infrastruktur, trafik, byggenormer, naturforvaltning mv. på en velovervejede, pragmatisk måde.

Men i et samfund, der som udgangspunkt har en tradition for, at naturkræfter altid er noget, man kan bringe under kontrol, bliver det en særlig udfordring, at vi kommer til at opleve en natur, som lejlighedsvis vil blive både voldsom, dynamisk og som sandsynligvis ikke altid kan kontrolleres.

Dan B. Hasløv, arkitekt M.A.A. har i mange år beskæftiget sig med planlægning af byer, landskaber og kyster. Artiklen er blevet til i en dialog med klimaforsker Jørgen E. Olsen, Institut for jordbrugsproduktion og miljø, Århus Universitet, professor i miljøplanlægning Peder Agger, RUC og cheffingeniør Karsten Mangor, DHI.

Skaf Gehry!

I Sønderborg er kun verdensarkitektur god nok, når den gamle havn skal omdannes.

Af Jesper Vind Jensen

"Landsdel på krykker". Sådan lød overskriften i den lokale presse, da en rapport i 2001 analyserede Sønderjyllands fremtid. Rapporten konstaterede, at befolkningen var ældre og mindre uddannet end resten af landet og de unge flygtede i hobetal. I Sønderborg og omegn satte dommedagsprofetien skub i udviklingen. Et dusin folk – fra erhvervsliv, kultur, politik og presse – dannede den private tænketank Futura Syd. Et medlem var direktør Jørgen Mads Clausen fra Danfoss, og han formulerede det, der blev gruppens mantra: "Hvis vi skal imødegå profetien, skal vi tænke world class."

I dag står der verdensklasse på dagsordenen. Det er lykkedes det privat-offentlige partnerskab Sønderborg Havneselskab A/S – der blev en udløber af tænketankens arbejde – at hyre den kendte canadiske arkitekt Frank Gehry. Han skal tegne et hotel og designe en masterplan for et 50.000 kvadratmeter udviklingsområde på Sønderborgs gamle havn.

Gehry-projektet har tiltrukket private investorer, og det er sønderjydernes drøm, at arkitekten sætter Sønderborg på verdenskortet – lige som hans Guggenheim-museum

i Bilbao gjorde med den spanske by. På havnen skal der udover hotel bygges kontorer, boliger, studenterhus, cafeer, butikker og promenade. Og det vil ligge over for et andet havnebyggeri, Alsion, hvor der er universitetsafdeling, forskerpark og koncertsal. Spørgsmålet er dog om processen foregår på bekostning af nærdemokratiet? Men herom senere.

"Hvis vi skal imødegå profetien, skal vi tænke world class"

Undgå Kalvebod!

For historien om det spektakulære projekt begyndte ikke med Gehry og 'world class', men med rundkørsler. Da Futura Syd mødtes første gang, påpegede initiativtageren, direktør Asger Gramkow, at Statens Kunstfond "skyldte" Sønderborg noget. Kunstfonden blev inviteret til Sønderborg for at kigge på rundkørsler, hvor der manglede udsmykning.

"Kunstfonden mente, at det var ude i hampen at gøre noget kunstnerisk ved rundkørslerne. I stedet fik de øje på havnen," siger *Hanne Risgaard*, der er journalist og medinitiativtager til Futura Syd. "Kunstfonden bad så en

række kunstnere og arkitekter lave projektforslag til Sønderborg havn – også som inspiration for de mange byer, som skal i gang med at omdanne ældre havnearealer. En central pointe var at undgå en havn som på Kalvebod Brygge i København, hvor der blev bygget et dødt kontorlandskab," fortæller hun.

Kunstfondens forslag blev præsenteret i 2004 og skabte grundlaget for mere idéudvikling. Blandt andet arrangerede den kommunale forvaltning og kunstfonden to workshops hvor teknisk udvalg, borgerrepræsentanter og Futura Syd sad med ved bordet. Her blev blandt andet idéen om et stort hotel på havnen født.

Risgaard fortæller, at i marts 2005 mødtes tre af tænketankens medlemmer med borgmesteren i Sønderborg: "På det tidspunkt foregik det uformelt og lidt anarkistisk. Vi havde mange bolde oppe i luften. En af Futura Syds ildsjæle, direktør Bjarne Rasmussen, foreslog så, at man prøvede at få Frank Gehry til at tegne et hotel. Borgmesteren slog først tanken hen og bragte nogle danske arkitektnavne på bane, men da Bjarne Rasmussen var vedholdende, sagde borgmesteren 'Skaf Gehry!'"

Sønderborg Havn set fra syd. Foto: Sønderborg Kommune

Det lykkedes gennem godt netværk at få kontakt med Gehry, og han var interesseret i at tegne et hotel – på betingelse af, at han også skulle lave en masterplan for området. Han lovede, at den ville passe med Kunstfondens input. Hans anden betingelse var, at der ikke 'gik politik i det'.

”det har ikke har været en åben proces, men den har ikke været udemokratisk, for politikerne har til enhver tid kunne stoppe den”

”Vi lagde en strategi om at tage alle politiske nøglepersoner i ed, men det skulle foregå tys-tys og måtte ikke komme i pressen. Der var total opbakning, og det lykkedes at holde tæt. Ingen havde lyst til at få prædikatet som 'den der talte over sig',” fortæller *Hanne Risgaard*.

I efteråret 2005 blev projektet så præsenteret i pressen, men da var alle egnens nøglepersoner allerede indforstået. ”Man kan sige, at det ikke har været en åben proces,

men den har ikke været udemokratisk, fordi politikerne har til enhver tid kunne stoppe den. Vi har kun været fødselshjælper,” siger *Hanne Risgaard*.

Politik i armslængde

Sønderborg Havneselskab består i dag af kommunen, Bitten & Mads Clausens fond (Danfoss) og Realdania, der alle har skudt ca. 10 millioner kroner ind i selskabet. Planchef i Sønderborg Kommune, *Vivian Krøll*, forklarer, at de private aktører har viden og ressourcer, som kommunen ikke selv har adgang til. Og beslutninger tages i armslængde af det politiske niveau, hvilket giver en stabilitet uafhængigt af politiske skift.

”Og et aktieselskab arbejder mere effektivt. Det er ikke så tungt, og man undgår blandt andet reglerne om udbud af offentlige arealer. Det gør det hurtigere at få projekter realiseret,” siger *Vivian Krøll*.

Men kommunen har afgivet noget af den magt, den har som ejer af det meste af havneområdet, idet arealerne nu sælges til selskabet. ”Vi lægger lidt af magten fra os, når vi kun har en tredjedel indflydelse. Men byrådet har stadig kontrol via lokalplanerne. Det kan

dog være en ulempe, hvis kommunen mister styringen. I den situation kan politikerne lave en lokalplan, der forhindrer uønsket byggeri, men det er ofte en svær beslutning, der kræver 'hår på brystet',” vurderer hun.

Byrådet risikerer altså at udvikle sig fra at være det sted, hvor politiske beslutninger tages - til at være det sted, hvor de folkevalgte konfirmerer det, der er udviklet og afstemt i et privat-offentligt partnerskab.

”Debatten kommer nok, når Gehry præsenterer sin masterplan til januar”

Vivian Krøll konstaterer, at der ikke har været meget folkelig debat om projektet. ”Debatten kommer nok, når Gehry præsenterer sin masterplan til januar. Her bliver det spændende at se, hvordan planen passer ind i kommunens helhedsplan. I realiteten har vi jo accepteret hans plan på forhånd, men der har været meget dialog mellem kommunen og Gehrys arkitektfirma, så der er næppe grund til at være mistroisk på forhånd.”

Hvem skal have Byplanprisen 2007?

Hvem sidder i Juryen ?

Lisbet Snoager Sloth og Hans Martin Skou, udpeget af Akademisk Arkitektforening.
Torben Nøhr og Jannik Nyrop, udpeget af Dansk Byplanlaboratorium
Peer Frank, udpeget af Foreningen af Byplanlæggere
Sekretærer:
Ellen Højgaard Jensen, direktør i Dansk Byplanlaboratorium
Henning Thomsen, direktør i Akademisk Arkitektforening

Hvem har fået prisen de sidste 3 år?

2006: Aalborg Kommune
2005: Horsens Kommune
2004: Trekantområdet

Byplanprisen uddeles hvert år til en kommune, en region eller en organisation, som har gjort en særlig indsats for at fremme gode og smukke bymiljøer og landskaber. Byplanprisen gives for planlægning, der er udtryk for nytænkning, og som samtidig dyrker og videreudvikler landskabets og byens egenart og identitet. Prisen er indstiftet af Dansk Byplanlaboratorium og Akademisk Arkitektforening. Her er de tre nominerede projekter:

Frederiksberg nye bymidte

Frederiksberg Kommune

Plads til de bløde trafikanter: © SLA / Foto: Jens Lindhe

Stærke byfunktioner og nye sammenhænge

Frederiksberg nye bymidte skaber et nyt centrum på Frederiksberg. Det har været savnet, og det omdannede byområde er derfor hurtigt blevet indtaget – af alle slags

mennesker fra hele København. De nye byrum bliver brugt på en helt nye måde og pladserne er med den gennemgående cykelrute med til at binde byen sammen på en poetisk facon.

Tidligere opfattedes Frederiksberg Rådhusplads, Pile Allé og Gl. Kongevej som Frederiksbergs lidt forkølede bymidte. Omdannelsen af banearealerne omkring Frederiksberg Station har ændret på dette. Frederiksberg Centeret, Handelshøjskolen, metrostationen, gymnasiet, ungdomsboligerne, biografen og fitnesscenteret er stærke centerfunktioner, der sammen med biblioteket, politistationen, domhuset, brandstationen og Falkonercenteret skaber et let tilgængeligt og aktivt lokalt centrum omkring Solbjerg Plads.

Solbjerg Plads danner - trods sine givne svagheder, hvad angår tilgængelighed og sammenhæng - rammen om et livligt og pulserende byliv, og der er skabt helt nye oplevelsesrige trafikårer – især for de bløde trafikanter.

Dommerkomitéen vil gerne fremhæve den grønne forbindelse og de gode opholdsmuligheder.

Projektet stod færdigt med indvielsen af ungdomsboligerne og biografen på Solbjerg Plads i foråret 2007.

Hvissinge Øst

Glostrup Kommune

Nærheden til skoven udnyttes i lokalplanen. Foto: Glostrup Kommune

Helhedsplan og arkitektonisk kvalitet

Glostrup Kommune har gennemført et stort og gedigent stykke planlægningsarbejde for Hvissinge Øst – en helt ny bydel med plads til 350 boliger. Området er kommunens sidste store arealreserve på bar mark.

I Hvissinge Øst føres de overordnede tanker og mål med hele vejen. Det skyldes blandt andet, at planlægningen af området er foregået i en tværgående projektgruppe, som har fulgt projektet fra start til slut.

Lokalplan og grundsalgsplaner fremstår tilgængelige og veldokumenterede. Lokalplanen, der har udgangspunkt i en arkitektkonkurrence, sikrer, at der er god adgang til de grønne områder. Nærheden til Vestskoven bliver en del af områdets identitet. Alle bebyggelser placeres med en klar relation til et centralt landskabsstrøg og der skabes forbindelse til skoven. En del af områdets boliger placeres i en egentlig skovbeplantning.

Processen blev tilrettelagt så projekternes arkitektoniske kvalitet fik en højere prioritet end økonomien. Bygherrer, der ønskede at afgive tilbud på storparceller i Hvissinge Øst skulle f.eks. fremsende et projektforslag til udbygning af den ønskede storparcel til vurdering i Glostrup Kommune. Først 2 måneder senere skulle pristilbuddet fremsendes.

Området er under udbygning, hvorfor det følges med interesse om kommunens intentioner og ønsker indfries.

Papirfabrikken

Silkeborg kommune med Henton ejendomme og Årstiderne Arkitekter

Gamle bygninger med nyt liv. Foto: Silkeborg Kommune

Omdannelse og partnerskab

Mange danske byer arbejder i disse år med omdannelsen af udtjente og forladte industriområder. Udviklingsorganisationen for Silkeborg Papirfabrik har formået at gennemføre en målrettet og kvalificeret planlægning for Papirområdets omdannelse. Kommunen

har sammen med Henton ejendomme, Årstiderne Arkitekter A/S og Århus Amt på bedste vis forstået at udnytte mulighederne i de gamle industriarealer. Der er en god blanding af virksomheder, kulturelle institutioner og boliger.

I den overordnede strukturplan er der fokus på høj arkitektonisk kvalitet samt realiserbare planløsninger. Det afgørende og nyskabende i planlægningsprocessen er den effektive partnerskabsorganisering. Tidlig inddragelse af investorer, lejere og brugere har medført, at de faglige mål for bykvalitet har kunnet fastholdes i realiseringen af projekterne, fordi der er skabt en fælles forståelse hos alle parter.

Dommerkomiteen vil gerne fremhæve den gode organisering og den hurtige proces, som har ført til et unikt resultat. Dog må det konstateres, at sammenhængen til den eksisterende by stadig har væsentlige mangler, primært på grund af endnu uformidlede overgange og store trafikkanlæg.

Papirfabrikken har været så stor en succes, at der i dette efterår arbejdes med udvidelsesplaner. Disse planer har dog ikke været dommerkomiteen bekendt på nomineringstidspunktet.

Planlægning med et langt perspektiv

Hvordan ser der ud i kommunen i 2040? Hvad laver vi, hvor bor vi og hvordan bevæger vi os? De fleste er enige om, at det er nødvendigt, men også vanskeligt at planlægge langsigtet. Øget fokus på hurtige resultater og brugerdrevet planlægning har ikke gjort det lettere.

Af Thorkild Ærø

Bæredygtig vækst – den centrale driver
Byplannyt har talt med politikere og embedsmænd i Hillerød og Århus kommuner om, hvordan man dér håndterer det lange perspektiv i planlægningen. Hvad tager man fat på? Hvem inddrages? Og hvem tager ansvar?

Hillerød Kommune har i flere omgange arbejdet med at formulere langsigtede politiske visioner for byens vækst - senest i Vision 2020. Århus Kommune har det lange perspektiv på i den kommuneplanstrategi, der netop er sendt i høring. Begge kommuner er i vækst og deler ønsket om at sikre væksten - i en bæredygtig version vel at mærke.

”Sognerådsmodellen er afløst af professionelle oplæg, hvor byrådet forholder sig til hovedprincipper og det lange perspektiv”

I Århus er byudviklingen og det åbne land de vigtigste temaer i den diskussion, som handler om bæredygtighed - miljømæssigt, socialt og økonomisk. ”Sund, grøn og ansvarsfuld” er overskriften i Hillerød Kommunes Vision 2020, for også her ønsker man bæredygtige løsninger, en veludviklet infrastruktur og trygge boligområder på lang sigt.

Det langsigtede - i et nutidigt perspektiv

At se tingene i et 30-årigt perspektiv er svært for de fleste, og det gælder både borgere og politikere. Alle har en tendens til at orientere sig efter de konkrete forhold og interesser, med fare for at politikere jager hurtige succeser, og borgerne kun interesserer sig for det, der lige berører dem.

Men det kan sagtens lade sig gøre at gennemføre en proces om det lange perspektiv. Det er værdifuldt, og det er blevet lettere, lyder det samstemmende fra de to kommuner.

Borgmester *Nick Hækkerup (A)* i Hillerød mener, at det skyldes øget professionalisme: ”Politikerne og i særlig grad embedsværket er blevet bedre til at arbejde med det lange perspektiv. Vi arbejder med nye metoder i planlægningen, og det er frugtbart. Dét er også en del af visionen for Hillerød - at vi er åbne for indtryk fra omverdenen og nye faggrupper. Sognerådsmodellen er afløst af professionelle oplæg, hvor byrådet forholder sig til hovedprincipper og det lange perspektiv”.

Professionalismen viser sig også i form af bedre prognoser for situationen om 20 år. Det gælder befolkningen og trafikken, men også noget så banalt som kommunens byudstyr, forklarer *Nick Hækkerup*.

I Århus har det faglige grundlag også været vigtigt for borgerdeltagelsen, forklarer *Carl Nielsen*, teknisk direktør i Århus Kommune: ”Vi har fx oplevet en stor interesse for at beskytte grundvandet, for borgerne vil have godt vand. Vi baserer diskussionen på et godt fagligt grundlag; på analyser frem for følelser og det er bestemt væsentligt”.

At mange tænker på det nære er i imidlertid ingen hindring for arbejdet med det lange perspektiv. Tværtimod forklarer *Carl Nielsen*: ”Det ideelle er at se de langsigtede forhold og udfordringer i dagens lys. Det gør ikke noget, at folk tænker på dem selv, når vi fx taler om at sikre grundvandet for vores efterkommere. Det giver faktisk liv i diskussionerne og gør temaerne nærværende. Et nutidigt perspektiv er helt ok, når blot vi

sikrer, at man samtidig forholder sig mere principielt til fx udviklingen i det åbne land og til de langsigtede løsninger af de trafikale udfordringer”.

Det lange perspektiv stiller krav til planlæggerne

Kommunerne er enige om, at planlæggernes professionalisme er afgørende for de langsigtede planer og løsninger. Udfordringerne er kendte, men man har ikke løsningerne. De skal udvikles over de næste 15 år.

”Det gør ikke noget, at folk tænker på dem selv, når vi fx taler om at sikre grundvandet for vores efterkommere”

Hvor klima- og miljøspørgsmålet tidligere var omgivet af tro, har de seneste måneders vejr-situation fremmet sagen. Kommunerne står med de praktiske problemer, de har viljen men mangler viden, forklarer rådmænd i Århus, *Peter Thyssen (B)*: ”Vi skal gøre byplanlægningen, varmforsyningen og affaldshåndteringen spændende, så vi får bedre medarbejdere og løsninger på området. For at kunne planlægge med det lange sigte, skal vi trække på byens vidensressourcer og udvikle forvaltningen”.

I Hillerød påpeger man også behovet for professionel parathed over for de langsigtede udfordringer. En bred sammensætning af kompetencer er afgørende, siger *Ole Stilling*, teknisk direktør i Hillerød Kommune: ”Hvis man vil lykkes med det lange perspektiv, handler det i høj grad om at udvikle planlæggerens rolle og kompetencer. Byplanlæggere er heldigvis ikke, hvad de har været. Over en

Århus' nye vartegn, Light*House, bliver Danmarks højeste hus. Illustration: 3XN, UNStudio og Gehl Architects

periode på 10 år har vores byplanlæggere udviklet sig til at være projektledere for de store projekter: At tiltrække virksomheder og at udvikle områderne. Og det er lykkedes! Vores byplansektion sidder også med køb og salg af fast ejendom”.

”Byplanlæggere er heldigvis ikke, hvad de har været”

Når politikerne tager ansvar for det langsigtede

Dilemmaet mellem de hurtige, synlige resultater og de langsigtede prioriteringer truer imidlertid den langsigtede plan. Når cykelstien først kommer om 10 år, har det en offerside, og den finder pressen, forklarer *Peter Thyssen*: ”Faren ved de langsigtede prioriteringer er, at borgerne bliver trætte af politikerne. Risikoen er, at man bliver ”den store stygge ulv”, når nogen ikke får deres behov opfyldt straks, for så er rådmanden eneansvarlig”.

Dialog – synlighed

I Århus er indholdet i planstrategien i en tidlig fase blevet til i en dialog med en række nøgleaktører. *Peter Thyssen* forklarer: ”Først var 31 fællesråd, foreninger og en række organisationer med på en uformel snak. En række knaster blev ryddet af vejen, fordi deltagerne var frigjort fra de sædvanlige interesser og uforpligtende kunne deltage i en brainstorm. Deres lokalkendskab gav gode ideer. Siden hen er oplægget drøftet og behandlet i Byrådet, ligesom pressen er blevet grundigt orienteret. Og nu går planstrategien i høring på sædvanlig vis”.

Åbenhed om beslutninger og synlige processer har høj prioritet i Hillerød, hvor pressen betragtes som en vigtig formidler af kommunale tiltag og planer. Det er en forudsætning for at få folk til at deltage, konstaterer *Nick Hækkerup*. Det er nemlig afgørende, at borgerne kan genkende de ting de har været med til at diskutere i visionsplanerne og ved, at kommunen går i gang. I Hillerød blev folk fra virksomhederne, organisationerne,

foreningerne, handelen og kulturen samt kendte personligheder inviteret til at deltage i visionsarbejdet. ”Folk var nysgerrige og kom fordi de fik lov til at diskutere byens puls med Anders Blichfeldt, forsangeren i Big Fat Snake, og teatergruppen Mastodonterne, og at drøfte erhvervsudvikling med direktøren for den lokale medicinalfabrik”, fremhæver *Nick Hækkerup*.

Fremtidens globale virksomheder

Den globale økonomis betydning for enkeltvirksomheder fylder ikke så meget i Århus. Det handler mere om transport og vidensproduktion. Man er ikke så sårbar over for enkeltvirksomheder, konstaterer *Carl Nielsen*: ”Men, når tyngden ligger på forskning og uddannelse, er man nødt til at have det lange perspektiv på. Her skal der gødes i god tid for at holde på talenterne. Det de arbejder med, er måske først interessant om 10-15 år. Byen skal bevæge sig i den retning, de synes er interessant, så de også på lang sigt ønsker at bo i Århus”.

I helhedsplanen for Slotssøparken arbejdes med at forskønne og aktivere Hillerød bymidte. Illustration: Hillerød Kommune

I Hillerød er der derimod et stort fokus på de globale virksomheder og deres medarbejderes behov. Det handler også om, hvordan de skal bo. Ole Stilling forklarer: "Det er jo ikke nok at sikre, at de kan komme af med spildevandet. Man skal forstå det liv, der udspiller sig omkring virksomhedens med-

"Faren ved de langsigtede prioriteringer er, at borgerne bliver trætte af politikerne"

arbejdere: Forventninger til bolig, forventninger til skole, forventninger til kulturlivet, forventninger til indretningen af vores byrum. Derfor forsøger vi at holde dialogen og prøver hele tiden at drøfte muligheder og perspektiver -at være brobygger og skabe netværk for virksomhederne. Kun på den måde kan vi få indflydelse på beslutningen

om, hvorvidt en bestemt medicin skal produceres i San Diego, Kina eller Hillerød".

Et langt perspektiv giver en sikker navigation

Når de langsigtede planer formuleres, er der i sagens natur langt til realiseringen, og derfor skal der være tale om robuste principper. Carl Nielsen forklarer: "Idéen skal stå krystalklar. Når den langsigtede principplan, som fx fingerplanen er robust, er det fordi den intuitivt er rigtig. Alle kan se, at de grønne kiler må bevares som byens lunger. Hvis vi kun vil have 500 meter til skoven i Århus, nyter det ikke med flere "lag" på byen, og det kan befolkningen godt forstå. Når planlæggeren har leveret de gode begrundelser for den langsigtede strategi, kan man lettere svare på, om et projektforslag matcher den langsigtede plan".

Erfaringerne fra både Århus og Hillerød viser, at arbejdet med det lange perspektiv

medfører en langt mere sikker navigation i de konkrete sager. En begejstret Peter Thyssen konstaterer: "Det stærke er, at man får en klar strategi. Med den følger en vis enighed om, hvad det er vigtigt at holde øje med. Det giver et rigtig godt beredskab, når de konkrete forslag kommer".

"Når planlæggeren har leveret de gode begrundelser, kan man lettere svare på, om et projektforslag matcher den langsigtede plan"

Velargumenteret planlægning baseret på dialog med interessenterne og dermed robuste planer, kan altså både fungere på det korte og det lange sigt. Men det kræver en høj grad af professionalisme hos planlæggerne og at politikerne tør tage ansvar for det lange perspektiv – og stå ved det. God arbejdslyst!

Debat

Byplanuddannelser

Når Byplannyt i sidste nummer gennemgår planlæggeruddannelserne i Danmark er det velvidende om, at udbudet er mangfoldigt. Tema-udgivelsen får synliggjort de traditionelle, veldefinerede og etablerede byplanfagligheder. Desværre reflekteres der ikke over de fagligheder, der er indbygget og udgør kernen i planlæggeruddannelserne. Som nylig dimittend har jeg selv observeret en virkelighed, der ikke stemmer helt overens med det billede, som tegnes af kommuner, der skrider på kvalificerede ansøgere. Spørgsmålet er hvilke kvalifikationer, der efterspørges, og om uddannelserne giver mulighed for, at de studerende tilegner sig disse kvalifikationer? Tværfaglighed fremhæves i de fleste artikler som en central og nødvendig kompetence hos planlæggeren. Lederen accentuerer indledningsvist tværfagligheden og beskriver den, som når der opstår en syntese af fagligheder, der giver synergi.

Det er vanskeligt at tyde, om det er bestemte fagligheder, der søges til at indgå i denne syntese. Ved videre læsning i temaudgivelsens artikler efterspørges kompetencer som at: Forstå byen som dynamisk enhed, gennemføre planlægningsprocesser og tilgodese videnssamfundets behov, administrere, operere kreativt, lave problemformuleringer og have indsigt i jura og økonomi samt varetage

Svar til Janus Day Larsen

Tak for dit indlæg. Når jeg kalder min leder: Ingen tværfaglighed uden faglighed, så er det netop for at understrege, at vi ikke alle kan eller skal være generalister. Tværfagligheden kan ikke rummes i en enkelt person. Derfor er det godt, at kommunerne har fået større faglige miljøer.

Jeg tror ikke på en fælles planlæggeruddannelse, men måske på en fælles overbygning. Fagligheden bør være i orden ved løsning af fremtidens planopgaver. Men faglighed er - efter min mening - ikke de spidskompetencer, som man opbygger i slutningen af et studieforløb. De kan være døråbnere til bestemte miljøer, men det, som skaber synergien, er de basale færdigheder, som man helt har glemt - fordi man tror, at alle er i besiddelse

erhvervslivets behov. Jobannoncer burde give et realistisk indtryk af planlæggerefterspørgslen, og hvilke kvalifikationer og kompetencer kommunerne søger. Beskrivelserne i annoncerne ligner efter min opfattelse ofte til forveksling hinanden og efterspørger tværfaglighed, strategisk tankegang, gode samarbejdsevner osv. Som den største aftager af planlæggere er det interessant at se, hvad kommunerne ønsker. Det er svært at svare entydigt på, og både kommunerne og de andre interviewpersoner i Byplannyt beskriver kun på et overordnet niveau de kompetencer en planlægger skal have.

De forskellige planlæggerroller, der præsenteres i en af artiklerne giver måske en del af svaret på, hvorfor det er svært at beskrive planlæggerkompetencer. Der findes mange forskellige planlæggerroller, men mere væsentligt er det, at planlæggere arbejder med mange forskellige fagområder. Udsagnet om, at planlæggere skal være tværfaglige, kan tolkes som udtryk for, at de skal være generalister snarere end specialister. Det er ærgerligt, at denne diskussion ikke er mere synlig i Byplannyt's temanummer. Ifølge Niels Østergård kunne Byplanlaboratoriet og Plan09 sætte gang i en undersøgelse af behovet for at systematisere og koordinere uddannelsestilbudene. Initiativet synes fornuftigt og tiltrængt. Desværre har forskellige

af dem. Nu er jeg geograf og glemmer af og til, at det ikke er alle, der kan fremstille eller tolke et tematisk kort. Du er ingeniør og vil blive overrasket over, hvor dårlige folk er til at tænke i konkrete, realiserbare løsninger og arkitekterne chokeres ofte over, at deres samarbejdspartnere ikke kan forstå en rejst plan. Du spørger, hvilke fagligheder, der skal være repræsenteret for at opnå synergieffekten i et tværfagligt team, men det kan jeg ikke svare på, for det kommer helt an på opgavens karakter. Der er stor forskel på at lave en regional udviklingsplan og tegne en lokalplan for et nyt boligområde. Det kræver forskellige kompetenceteams. Og derfor har du ret i, at vores temanummer ikke er særlig specifikt. Man kunne sagtens specificere plankompetencerne meget mere på de forskellige opgavetyper.

administrative systemer og stridigheder institutionerne imellem ofte begrænset de studerendes muligheder.

Resultatet af en sådan undersøgelse kunne være en udbygget model af LFB, der i forvejen har en lang tradition, og en koordinerende funktion i forhold til flere uddannelsesinstitutioner. Tilbage står spørgsmålet stadig om uddannelserne giver de rette kompetencer? Under de beskrevne forudsætninger er det som vist ikke let at svare på. En del af problemet består i at opdele diskussionen, så der skelnes mellem metode og faglighed. Det hænger afgjort tæt sammen, men nuancen kan forklare selve planlæggerkompetencen bedre. Planlæggeruddannelserne i Danmark har hver i sær deres egne traditioner og videnskabsteoretiske ståsteder. En undersøgelse af behovet for nye uddannelsestilbud bør tage udgangspunkt i dette.

Som nyuddannet kan det være svært at overskue jobannoncer, fordi der på den ene side kræves mange kompetencer, og på den anden side kan fagligheden være svær at få øje på. En fælles planlæggeruddannelse i en eller anden form ville kunne afklare spørgsmålet om faglighed og hjælpe både nye kandidater og arbejdsgivere.

Janus Day Larsen, Civilingeniør, Rambøll

Kommunerne skrider efter nyansatte, der f.eks. kan lave en lokalplan - og det er der faktisk ikke ret mange, der lærer på deres uddannelse. Det er et håndværk, man kan tilegne sig. Derfor har du helt ret i, at det kunne være interessant at kortlægge udbud og efterspørgsel mere grundigt for at se, om der er behov for værktøjskurser, tillægsuddannelser eller helt nye satsninger. KVL lavede en sådan undersøgelse i 2004/05. På den baggrund oprettede de en ny byplanlæggeruddannelse med vægt på miljø og byrum. Men det er jo ikke sikkert, at det altid er helt nye uddannelser, der skal til. Byplanlaboratoriet vil gerne indgå i et samarbejde med f.eks. plan09 for at undersøge behovet.

*Ellen Højgaard Jensen,
Direktør, Dansk Byplanlaboratorium*

NYP stiller skarpt på ”Den mangfoldige by” og ”Den østjyske millionby”

Igen i år arrangerer Netværk for Yngre Planlæggere (NYP) to delmøder på årets byplanmøde. NYP stiller skarpt på emnerne ”mangfoldighed” og ”den østjyske millionby” - emner, der allerede nu debatteres ivrigt af politikere og planlæggere. Hvordan udfordrer NYP emnerne og hvilke spørgsmål rejser de?

Af Torsten Bo Jørgensen, Sara Mühlenberg Sjøholm og Ann-Gerd Rasmussen

Den mangfoldige by – hvorfor og hvordan?

Ordet mangfoldighed fremgår af mange kommuners strategi- og kommuneplaner som noget, der er meget væsentligt at indtænke i byudviklingen. Men hvad menes der med ordet – er det efterhånden så inkorporeret i vores forståelse, at vi alle ved, hvad vi snakker om, eller er det ved at være så slidt, at det har mistet sin betydning?

Mangfoldighed forstået som plads til alle i fremtidens byer – dvs. plads til de unge, de ældre, de etniske, de handicappede, de kreative, stofmisbrugerne, alkoholikerne på bænken mv., er helt nødvendigt at tage alvorligt og indtænke i fremtidens byer, hvis de fortsat skal være inspirerende og interessante at leve og færdes i.

I vores byplanlægning er der derfor et behov for, at vi reflekterer over de forskellige behov, der afspejler sig i de forskellige livsformer og livsfaser vi har, og derved ikke planlægger vores byer ud fra et stereotypet behovsbillede af en ”gennemsnitsborger”. Vi må gøre plads

I den mangfoldige by er der plads til det anderledes, det skæve og det larmende. Foto: Ny V. Øhlenschläger

til det anderledes, det skæve, det spontane, det larmende og det ikke planlagte.

Der er et behov for at udfordre planlægningen og gøre det muligt i byens rum at møde mennesker, der ikke ligner en selv og derigennem få en forståelse og accept af det anderledes. Hvis vi aldrig møder nogen, der bare adskiller sig en smule fra os selv, hvordan skal vi så kunne lære og udvikle os?

Undersøgelser viser desuden, at mangfoldighed er en afgørende forudsætning for at tiltrække samt fremme kreative erhverv og dermed udvikling og vækst. Udover interes-

sante, tolerante og spændende byer kan mangfoldighed derfor bidrage til at fremme økonomisk velstand i vores byer. Hvis vi alle er så enige om, at mangfoldighed er godt, hvordan kommer vi så videre med at planlægge den mangfoldige by?

Den østjyske millionby – provinsfantasi eller Danmarks nye metropol?

Motorvejene udbygges kraftigt i Jylland og den jyske østkyst er ét stort vækstområde. Landsplanredegørelsen 2006 sætter det østjyske bybånd og konturerne af en ny millionby på dagsordenen.

I forlængelse af en sådan tankegang følger en lang række af spørgsmål: Har man trukket regiongrænserne det mest hensigtsmæssige sted, når der skal skabes politisk og planlægningsmæssig ramme for millionbyen? Hvad ønsker vi os af motorvejsbyen, og hvilke krav bør vi derfor stille til byvæksten? Hvad er perspektiverne, hvis det nuværende mønster for byvækst langs motorvejene fortsætter? Hvilke konsekvenser kan det få for de jyske randområder? Hvordan opleves byen og landskabet, når man bevæger sig udenfor bilen og væk fra vejen? Ser fremtidens bosætningsmønstre ud som de gør i dag, hvor den hurtige adgang til infrastruktur er afgørende?

Den østjyske millionby vokser op omkring motorvejen. Foto: Annette Thierry

Kan den østjyske millionby bære ændringer af transportformer, når de fossile brændstoffer som ressource bliver knappe?

Historisk set er motorvejene tænkt som rejseveje, der forbinder forskellige byer på den mest effektive måde. Står denne opfattelse mål med den faktiske udvikling, vi ser langs motorvejene i dag? Hvordan kan motorvejens tiltrækningskraft som vækstområde blive en mulighed frem for et konfliktområde mellem lokale og nationale planlægningsinteresser? Hvordan anlægges en synsvinkel på byrum og vækstmuligheder langs motorvejen, som giver fremtidens by kvalitet? Hvilke byrum hersker allerede langs motorvejen og hvordan sikrer vi, at fremtidens byrum langs motorvejen får karakter? Kan man udvikle selvstændige enklaver langs motorvejen, der har selvstændig identitet og variation?

Motorvejsbyen udfordrer vores opfattelse af byen som en afgrænset størrelse. Hvor går byens grænse og hvordan ser den egentlig ud? Hvordan planlægges en by langs motorvejen med landskabelige kvaliteter? Er opfattelsen af byen som et afgrænset område, infrastruktur/motorvej som forbindelse og landskabet uden bebyggelse tidssvarende? Har planlæggere begreber til at arbejde med og forstå det funktionelle landskab og den flydende by? Hvad vil vi med den by, der vokser frem mellem den klassiske og letopfattelige by og det åbne landskab?

Landsplanredegørelsen lægger op til at fastholde og cementere denne grænse – er det den rigtige vej at gå?

Artiklen er blevet til i en dialog med arkitekt, ph.d., Claus Peder Pedersen, Kunstakademiets arkitektskole, arkitekt Karsten Thorlund, Kristine Jensens Tegnestue og Anne-Marie Sanvig Knudsen, kulturgeograf og MSc Urban.

NYP er et fagligt inspirations- og debatnetværk for yngre planlæggere og andre, som beskæftiger sig med byernes udvikling. Netværkets formål er at sikre erfaringsudveksling, kompetenceudvikling og dialog på tværs af fagligheder og jobsituationer. 106 enkeltpersoner, 16 virksomheder og 21 kommuner er i dag medlem af NYP. Læs mere på www.nyp.dk

NIRAS Konsulenterne søger medarbejdere i Aalborg, Århus, Odense og Allerød

Hos NIRAS Konsulenterne har vi travlt, og vi får stadig flere og spændende opgaver inden for fysisk og strategisk planlægning og inden for økonomistyring, organisation, analyse og evaluering.

Vi søger derfor nye kolleger til vores kontorer i Aalborg, Århus, Odense og Allerød.

NIRAS Konsulenterne løser varierende opgaver i alle skalaer for stat, region og kommune, for boligselskaber og organisationer samt for private virksomheder.

Vi er en selvstændig konsulentvirksomhed i NIRAS Gruppen og indgår således i en af landets største rådgivningsvirksomheder. Vi har et stærkt fagligt miljø og har godt fat i vores markeder. Vi kan tilbyde udfordrende opgaver i et udviklende miljø samt gode muligheder for karriereudvikling.

Det er vores mål, at vi på alle områder har de bedste kompetencer. Det er også vores mål, at vi er en god arbejdsplads. Det skal være udfordrende og sjovt at gå på arbejde, og der skal være plads til det hele menneske.

Hos NIRAS Konsulenterne er vi ca. 50 ansatte, heraf den ene halvdel i afdelingen Plan & Strategi og den anden halvdel i afdelingen Management.

Vi søger:

Kommuneplanlæggere til Aalborg, Århus og Allerød

- med erfaring inden for kommuneplanlægning til vores kontorer i Aalborg, Allerød og Århus.

Sektionsleder (Aalborg)

- til rådgivning af vores kunder på højt niveau samt ledelse og udvikling af NIRAS Konsulenternes aktiviteter på fysisk og strategisk planlægning i Aalborg.

Konsulent til kommunale nøgletal og analyser (Odense)

- med samfundsvidenskabelig baggrund (cand.scient.pol., cand. oecon. eller lignende) eller med revisionsbaggrund og med interesse for og erfaring med kommunale budgetter og nøgletal.

Konsulenter til evaluering, analyse og organisationsudvikling (Allerød, Odense eller Århus)

- med interesse og kompetence inden for et eller flere af områderne erhvervs politik, børne- og ungeområdet, uddannelsesområdet og arbejdsmarkedsområdet.

Fælles for stillingerne forventer vi

- at du arbejder selvstændigt og samtidig besidder gode samarbejdsevner
- at du kommunikerer skarpt og klart både skriftligt og mundtligt
- at du har humor og er en god kollega
- at du har lyst til at indgå i udviklingen af en af vores afdelinger

Se nærmere om stillingerne og få kontaktoplysninger på www.niraskon.dk.

Send din ansøgning hurtigst muligt.

NIRAS
KONSULENTERNE

POLITIK FOR FREMTIDENS ARKITEKTUR

Det skaber synlige resultater, når kommunen investerer i god arkitektur. Smukke kulturhuse, skoler og idrætsanlæg kan virke som en katalysator for udviklingen i en by eller en bydel. Men der kan opnås flere resultater, når offentlige myndigheder, virksomheder og private bygherrer alle arbejder i retning af højere arkitektonisk kvalitet i byggeriet. Et styrket samarbejde kan fx tage udgangspunkt i en kommunal arkitekturpolitik.

Regeringens arkitekturpolitik fra maj 2007 lægger stor vægt på det offentliges medansvar for at fremme den arkitektoniske kvalitet. Kommunale arkitekturpolitikker nævnes som et af midlerne. En række danske kommuner har allerede formuleret en arkitekturpolitik, og flere er nu på vej i forlængelse af regeringens udspil. Men arkitekturpolitik er et vanskeligt felt, for hvordan defineres god arkitektur, hvem skal inddrages og hvordan omsættes abstrakte visioner for fremtidens arkitektur, når spaden sættes i jorden? Planog har taget pulsen på kommunernes aktuelle arbejde med arkitekturpolitik.

Arkitekturpolitik som vækstdriver

I Århus Kommune er Byrådet og stadsarkitekten i gang med at støbe kuglerne til en kommunal arkitekturpolitik, som skal sigte mod to hovedmål: *"Arkitekturpolitikken bør sigte mod at skabe øget livskvalitet gennem god arkitektur og smukke byrum. Men der er også penge i god arkitektur – det er ganske enkelt en vigtig eksportvare i vidensamfundet"*. Siger Gøsta Knudsen, stadsarkitekt i Århus Kommune og fortsætter:

"Arkitekturpolitikken kan også skabe vækst ved at styrke arkitektfirmaernes konkurrenceevne. Hos os kan det blandt andet ske ved, at vi stiller høje, arkitektoniske krav til demonstrationsprojekter i byen og ved at igangsætte flere arkitektkonkurrencer. Dermed får vi ikke blot arkitektur af høj kvalitet i byen – byens erhvervsliv kan også tjene penge på arkitekturpolitik".

Men hvad er arkitektur af høj kvalitet? Det kan ifølge Gøsta Knudsen ikke defineres i stramme materialekrav i en arkitekturpolitik.

Den skal i stedet sikre en løbende, offentlig debat om arkitektonisk kvalitet. Det er især vigtigt at omsætte arkitektfagets egne, faglige diskussioner til en bredere, offentlig debat. Det kan fx ske ved etablering af et informationscenter på havnen og ved guidede busture for borgerne rundt til de store byudviklingsprojekter i Århus.

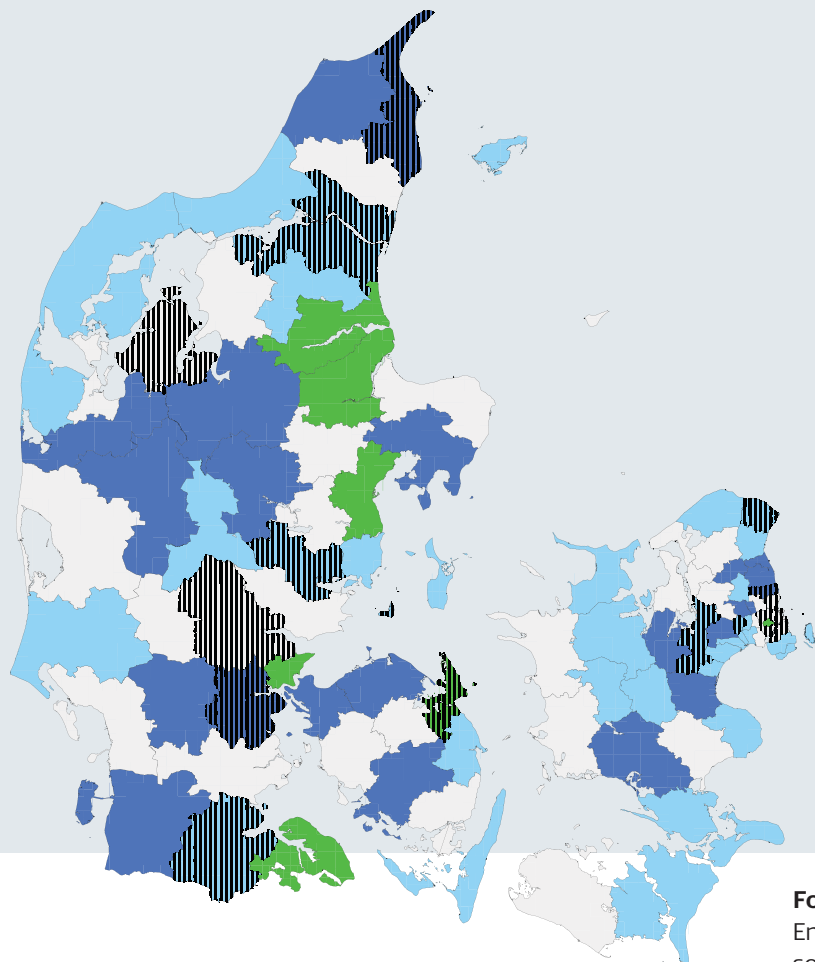
Arkitekturpolitik er dog mere end proces og debat. Gøsta Knudsen peger på, at arkitekturpolitikken blandt andet bør fokusere på at sikre de store, landskabelige kvaliteter, skabe smukkere infrastruktur og øge kvaliteten i de store projekter.

Den frie fugl

I Århus har kommunen ændret den interne organisering af arbejdet med arkitekturpolitikken, i erkendelse af at det er en meget tværsektoriel disciplin. Gøsta Knudsen forklarer:

"Vi har nytænkt stadsarkitektens rolle. I stedet for at have ansvaret for en stor plan- og byggesagsafdeling er jeg en fri fugl uden medarbejdere. Min opgave er ikke at skabe kvalitet ved at styre byggesagsbehandlingen, men at gå ind i styregrupperne i nogle af de store byudviklingsprojekter og rådgive om, hvordan der kan arbejdes med at styrke den arkitektoniske kvalitet. At jeg har den frihed giver netop tiden til at gå meget på tværs, og dermed også gå ind i fx vejprojekter eller projekter på kulturområdet. Det giver et andet fokus end i den traditionelle stadsarkitektrolle. Det kræver til gengæld et utrolig godt samarbejde med de øvrige afdelinger og forvaltninger, som skal omsætte planerne til virkelighed".

Nyt fra PLAN09

Kommunernes arkitekturpolitik

- Er i gang med at udarbejde en arkitekturpolitik
- Overvejer at udarbejde en arkitekturpolitik i 2007 eller 2008
- Overvejer ikke at lave en arkitekturpolitik
- Intet svar
- Har en arkitekturpolitik for hele kommunen eller dele af en sammenlagt kommune

PLAN09

Landsplanområdet, Skov- og Naturstyrelsen, Miljøministeriet 2007

Copyright: KMS

Fokus på arkitekturpolitik i kommunerne

En rundspørge i det elektroniske netværk om planlægning, som omfattede 73 af de 98 kommuner, viste at 12 har en arkitekturpolitik og 7 er i gang med at formulere en. Yderligere 24 kommuner overvejer at udarbejde en arkitekturpolitik i 2007 eller 2008.

Politik for bevaring og kulturmiljøer

I Mariagerfjord Kommune oplever arkitekt Simone Christensen i planafdelingen, at der både er behov for en overordnet politik og for konkrete værktøjer i arbejdet med arkitektur i planlægning og byggesagsbehandling.

"Den nye kommune har en meget kompleks geografi og store bevaringsværdier. Der er stor, politisk interesse for at få formuleret en fælles politik, ikke mindst for vores kulturmiljøer og de mange bevaringsværdige bygninger. Det er et meget vanskeligt emne at tage hul på. Vi tager bl.a. udgangspunkt i indsatsområderne i regeringens arkitekturpolitik. Vi har ikke tilrettelagt en stor, åben proces, men fokuserer på at formulere et administrativt oplæg, som politikerne i det nye byråd kan tage udgangspunkt i. For os har det i første omgang drejet sig om at formulere en politik, som afstemmer forventningerne mellem politikerne og administrationen."

Kommunens planlæggere og byggesagsbehandlere efterlyser konkret inspiration til værktøjer i dagligdagen. Simone Christensen fortsætter:

"Den konkrete, daglige dialog med den enkelte bygherre er mindst lige så vigtig som en overordnet politik. Vi arbejder derfor med at tilpasse et koncept fra Aalborg Kommune, som består af en række "stilblade", der hvert beskriver en arkitektonisk stilart i enfamiliehuset. Stilbladene giver gode råd til, hvordan man kan bygge om uden at skade den arkitektoniske helhed. Der er ingen grund til, at vi opfinder den dybe tallerken på ny, så længe vi

tilpasser eksemplerne fra andre kommuner til vores geografi og byggestil."

Målgruppen: Borger eller bygherre?

En rundspørge i det elektroniske netværk om planlægning, som er etableret af Plan09 og Dansk Byplanlaboratorium viser, at der arbejdes meget forskelligt med arkitekturpolitik i kommunerne. Der er bred enighed om, at det politiske ejerskab er afgørende i arbejdet med arkitekturpolitik. Der er derimod vidt forskellige holdninger til, hvem der er den vigtigste målgruppe. Næsten halvdelen af kommunerne mener, at borgerne og den brede debat om arkitektur er vigtigst. En lige så stor gruppe mener, at bygherrer, developere mv. er den vigtigste målgruppe, og de lægger dermed mere vægt på den "professionelle" debat om arkitekturpolitikken. Proces og inddragelsesmetoder er således helt afhængige af valg af primær målgruppe.

Inspiration til den svære diskussion om "god arkitektur"

Som opfølgning på regeringens arkitekturpolitik har Dansk Arkitektur Center i samarbejde med Plan09, KL, Akademisk Arkitektforening og Bygningskultur Danmark igangsat et projekt om arkitekturpolitik i kommunerne. I projektet arbejdes der med at udvikle redskaber og inspiration til kommunernes arbejde med arkitekturpolitik, som bl.a. skal tage højde for de lokale forskelle i "plankulturen".

Læs mere på www.plan09.dk/arkitektur. Her finder du bl.a. eksempler på kommunale arkitekturpolitikker.

Udvikling af **LANDSBYPLAN** for Skodborg, Vejle Kommune. Omfattende plan med anvisninger af nye erhvervs- og boligudstyknings, forslag til forbedring af bymidtens udseende ved anbefalinger på belægning, belysning og byinventar, samt etablering af nye torvepladser. Desuden forslag til forbedring af trafikal infrastruktur.

Delt 1. præmie i Hornshøj **BYPLANKONKURRENCE**. Forslag til et stort, nyt byområde med 2-3000 boliger, ny skole, offentlige og private funktioner, rekreative områder m.m. ved Hornshøj i Holstebro Kommune.

Udførelse af **BYRUMSPROJEKT** i Rudkøbing. Renovering af hovedgade og torv i Rudkøbings historiske miljø.

Udførelse af **BYRUMSPROJEKT** i Glamsbjerg. Renovering af hovedgade og torv i stationsbyen Glamsbjerg.

Renovering af udearealer i forbindelse med **MILJØFORBEDRINGER** i den almene boligafdeling Fjordparken, Kolding. Etablering af skater-/multibane, flere forskellige legeområder, opholdsarealer samt omfattende beplantning.

GBL - en god samarbejdspartner

Landsdækkende rådgiver inden for byplanlægning og landskabsarkitektur. Vi lægger vægt på god arkitektur, social ansvarlighed og miljørigtige løsninger.

GBL GRUPPEN FOR BY & LANDSKABSPLANLÆGNING APS

Falmerstræde 4
DK-6000 Kolding

Tlf. +45 75 52 64 44

E-mail: gbl@gbl.dk

www.gbl.dk